

BAJESVERHALEN VEENHUIZEN

10 Bajesverhalen

Gratis E-Book

Clemens van den Brink

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Ingeschreven en Ontluisd	4
2. Agressieve Dwangbuis Houdini	6
3. Tandeborstel als Uitbraak Werktuig	8
4. De Zwarte	10
5. Drugsbaron op Familiebezoek	13
6. Gerrit de Stotteraar	16
7. Vlucht met de Citroen	18
8. Hoogmoed voor de val (1)	20
9. Hoogmoed voor de val (2)	22
10. Ontsnapping uit de Slaapzaal	24
En... vond je het een leuk boek?	27

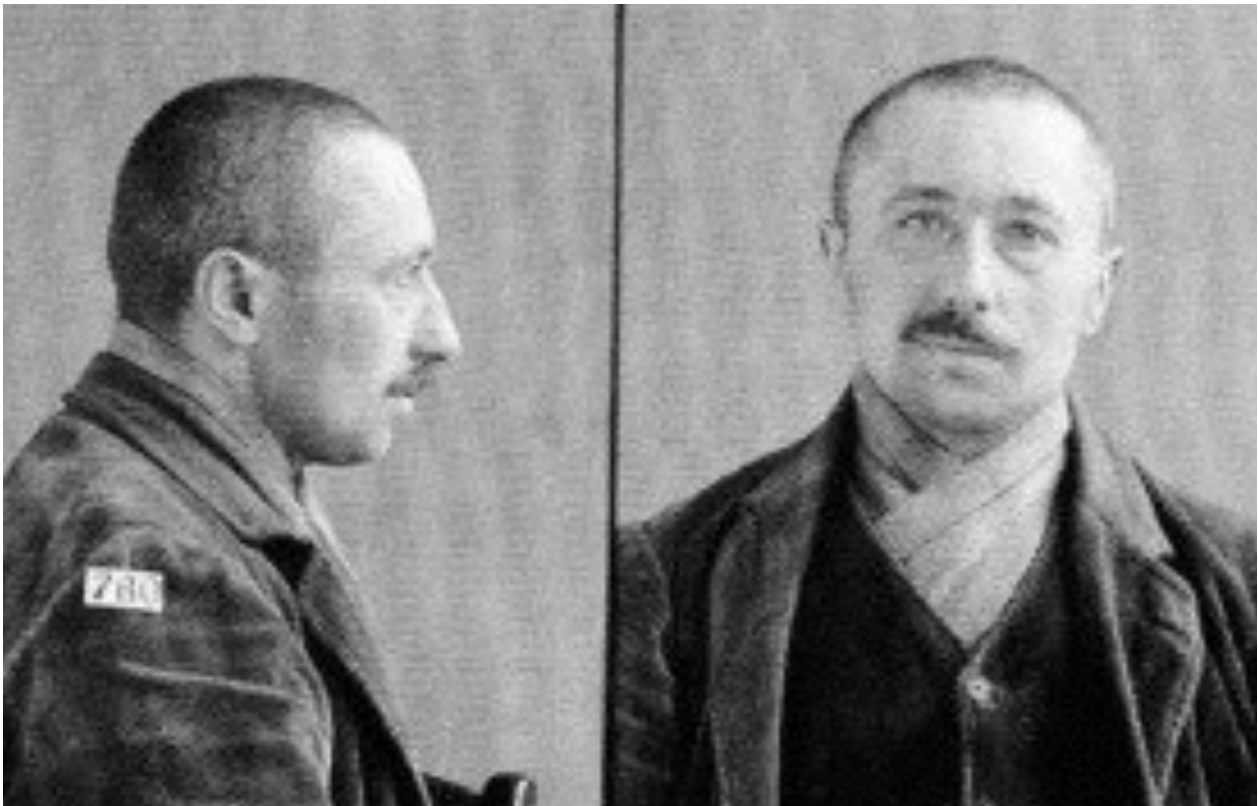
Voorwoord

Beste Lezer, wat leuk dat je mijn boek wilt lezen. Met dit gratis e-boek kun je kennismaken met de Bajesverhalen van vroeger. Gevangenen vertelden nooit de waarheid en bewakers hadden een eed op geheimhouding afgelegd. Zo bleven de geheimen van de gevangenis bijna twee eeuwen lang achter gesloten deuren. De verhalen dreigden verloren te gaan.

Het boek Bajesverhalen zorgt ervoor dat de anekdotes uit de Bajes van Veenhuizen voor altijd bewaard blijven. Ik wens je veel leesplezier!

1. Ingeschreven en Ontluisd

Het kanaal Veenhuizen via Norgervaart naar Assen was rond 1880 druk bevaren. Honderden boten voeren jaarlijks af en aan met personen en goederen. De route werd ook gebruikt voor de aan- en afvoer van gestrafte gevangenen, opgezonden landlopers en bedelaars. Na aankomst in Veenhuizen vanuit de Kolk Assen, werden de gedetineerden eerst ingeschreven. Dan werd er gevraagd naar hun woon of verblijfplaats en verdere antecedenten.

Het gebeurde niet zelden dat men daar geen goed antwoord op kon geven, omdat er onder hen ook velen zonder vaste woon of verblijfplaats waren. Er werd gevraagd naar naaste familieleden, of vader en moeder nog in leven waren, etc. Het was vaak duidelijk dat er geen familie was of dat de familie al geruime tijd geen contact meer wilde onderhouden met zo'n aan lager wal geraakte armoedzaaiër.

Daarna werd het signalement opgebouwd. Met een maatstok werd de lengte bepaald, gewicht en leeftijd genoteerd, vingerafdrukken genomen en dan was je als gevangene 'administratief afgewerkt'. Vervolgens ging iedereen zonder onderscheid des persoons naar de barbier, waar men werd kaal geschoren. Daar had de kapper, eveneens een gedetineerde geen kappersopleiding voor nodig. Hij liet de tondeuse de vrije loop.

Daarna werd de man naar het badlokaal geleid voor lichamelijk onderzoek. Iedereen werd daar van top tot teen met een lamp beschenen, want het kwam nogal eens voor dat iemand onder de luis

(platjes) binnen kwam. Die luizen begonnen door de warmte van de lamp over de huid te lopen, zodat ze zichtbaar waren. Geen platjes? Dan werd je in het badlokaal gereinigd. Als iemand wel luizen had, ging hij naar het Hospitaal, waar de broeder hem geheel onthaarde. Het scheermes en de dode luizen zorgden voor een bloederig schouwspel. Daarna ging de gedetineerde in bad en eenmaal afgedroogd werd hij ingesmeerd met een stinkende blauwe ontsmettende zalf. Vervolgens kreeg hij zijn eigen kleding niet weer aan. Voor zover het nog de moeite waard was, werd die op een geheime zolder in het Derde Gesticht, Bergveen, opgeborgen. Burgerkleding was niet toegestaan, want vanwege de herkenning was het 'boevenpak' verplicht. Iemand in burgerkleding kon immers gemakkelijker ontsnappen en daar zat de bewaking niet op te wachten. Iedere gedetineerde kreeg de uniforme pilo kleding (van bruine grove stof), die je voor de rest van je straf moest dragen.

Wel was er onderscheid in de kleur van de kragen en de banden rond de broekspijpen en mouwen. Daaraan kon je zien, voor welk vergrijp men was veroordeeld. Het waren vooral de landlopers die onder de luizen zaten.

In de wachtkamer lag een boek, waarin stond wie er binnen kwam en of hij behandeld was tegen luizen. Mocht later blijken, dat iemand toch nog 'onrein' was, dan was hij niet goed behandeld. Wie vaker was geweest schaamde zich als hij 'onrein' aankwam. Als dit geconstateerd werd, kreeg hij niet direct gesticht-kleding. Dan moest hij eerst met zijn eigen kleren aan ontluisd worden. Was iemand afdoende behandeld, dan kreeg hij een pilo jas met groene kraag (landloper) en de rest van de uitrusting. Omdat er verscheidene recidivisten onder de gevangenen waren, ging het bij binnenkomst als een lopend vuurtje van mond tot mond. Lotgenoten wisten dan al snel dat je ze weer een paar jaartjes gezelschap kwam houden.

2. Agressieve Dwangbuis Houdini

Sommige gevangenen waren agressief, onberekenbaar en onhandelbaar. Een van hen spande wel de kroon. Dat was de onverbeterlijke J. van E. Hij was berucht in heel Nederland en tot alles in staat. Het was een vent, die niet te hanteren was in de gevangenis Essenheem.

Hij werd opgesloten in het cellengebouw, maar ook daar was hij niet te handhaven. Iedere bewaker had ontzag voor hem, want hij was beresterk. Niemand durfde hem aan te pakken. Als hem iets niet zinde, sloeg hij wild om zich heen en sloeg de hele boel kort en klein. Daarom bond men hem op een avond vast in een soort dwangbuis op een veiligheidsbed in een cel.

'Zo,' dachten de bewakers: 'Die is wel even rustig'. Dat was ook zo, want niemand had gedurende een half uur ook maar iets gehoord in de bewuste cel van van E. totdat er een bel rinkelde. Dat was een teken dat er iets niet helemaal in de haak was. Wie schetst de verbazing toen 3 bewakers even om het hoekje gingen kijken...

Van E. had zich los weten te werken en de boutjes en moertjes van de boeien lagen in de wc, alsof het speelgoed was van een meccanodoos. Hijzelf zat pontificaal op het bed met een triomfantelijke uitdrukking op zijn gezicht alsof hij zeggen wilde: 'Jongens, jullie hebben iets niet

goed gedaan. Heb ik dat niet even mooi geflikt? Kom maar op, als je durft'. Hij gaf zich ook nu niet zonder slag of stoot gewonnen. Hij werd weer agressief en het was geen eenvoudige klus voor de bewakers om hem in bedwang te houden. Met drie man werd hij ten slotte overmeesterd en opgesloten in een eenpersoonscel. Ze waren hem liever kwijt dan rijk, deze lastpost.

Een paar dagen extra water en brood en eenzame opsluiting in de Rode Pannen gaven de bewaking even rust en van E. kon even tot bedaren komen. Tegen een eenpersoonscel met dikke tralies voor de ramen was hij niet opgewassen. En dat vonden de bewakers helemaal niet erg. Een van de bewakers wist het treffend te verwoorden: 'Ik heb geen medelijden met deze arrogante klootzak, laat hem maar verrekken daar.'

3. Tandenborstel als Uitbraak Werktuig

Er was een grote verscheidenheid aan gevangenen in Veenhuizen. Enkelen ervan waren onhandelbaar of gevaarlijk voor hun lotgenoten en moesten noodgedwongen in hun cel hun straf uitzitten.

Er was een zeer strenge controle op voorwerpen, die in de cel gebruikt mochten worden. Behoudens een aantal toiletartikelen was dit zo goed als niets. De bewaking wist dat gedetineerden zo ongeveer alles konden gebruiken om een wapen of uitbraak-werktuig te maken.

Zo zat in het cellencomplex de Rode Pannen in een van de cellen een zware onverbeterlijke en gevaarlijke crimineel, Rowe genaamd, zijn straf uit. Het was een Duitser die altijd door drie man benaderd moest worden als het eten werd rondgebracht. Dat deze man agressief was wist iedereen, maar dat hij ook vluchtgevaarlijk was had niemand in de gaten.

s' Avonds was hij altijd opmerkelijk rustig, maar overdag hing hij de beest uit. Hij schold iedere bewaker uit voor rotte vis en dreigde iedereen te vermoorden, die te dicht in zijn buurt kwam. Zo lang hij maar achter de tralies bleef, was hij geen gevaar voor zijn bewakers. Althans, dat had je gedacht. Ofschoon hij aan bezittingen in zijn cel niet meer had dan zijn kleding en wat toiletpullen, wist hij zijn bewakers om de tuin te leiden...

Rowe sliep 's nachts weinig, maar niemand van het personeel wist waar Rowe dan wel mee bezig was. Op het oog was er niets verdachts te zien in zijn cel en toch....Een oplettende bewaker had in de gaten dat Rowe wel erg veel extra toiletpapier meenam in zijn cel. Hij dacht: 'Wat moet hij daarmee? Hij kan het in de fik steken, maar hij heeft geen lucifers en wat kun je nou eigenlijk met papier? Daar kun je toch geen tralie mee doorzagen?' Toch leek het hem verdacht. Hij inspecteerde de cel en vond een versleten tandenborstel met een grote hoeveelheid papier. Toen ontdekte de bewaker, wat er aan de hand was.

Rowe had nachten lang het cement onder de tralies uitgegraven met het uiteinde van een tandenborstel. Zo kon hij een voor een de stenen uit de verankering halen. Het losgekomen

materiaal bracht hij via de luchtkooi naar buiten, maar niemand van de bewaking had ooit een steen of cementgruis gevonden. Het was een raadsel, waar hij dat puin gelaten had. De gaten die ontstonden doordat de voegen tussen de stenen weg waren, vulde hij met toiletpapier zo op, dat het leek alsof er niets aan de hand was. Met het blote oog zag je er niets van.

Het was een geluk, dat Rowe niet de kans kreeg om te vluchten, anders had heel Nederland en mogelijk ook Duitsland een grote zoekactie op touw moeten zetten om deze beruchte crimineel weer achter de tralies te krijgen.

De bewaking had weer een les geleerd: als ze met een tandenborstel en papier konden uitbreken, dan was alles wat ze in hun cel meenamen verdacht, dus verboden!

4. De Zwarte

De omgeving van de drie gevangenissen in Veenhuizen t.w. Norgerhaven, Esserheem, Bergveen werd vroeger nog bewaakt door de Marechaussee en werd tijdens de Tweede Wereldoorlog overgenomen door de GeWa. Ook in het cellengebouw 'De Rode Pannen' werd van hun diensten gebruik gemaakt. Bovendien werd de GeWa opgeroepen als ergens in het land opstanden waren van gevangenen.

Er werkten opeenvolgend verschillende commandanten en een van de meest opvallende rond de jaren '60 was majoor Mulder. Hij was tevens commandant van de ME, luisterde zowel naar de naam 'Zwarte Mulder' als naar 'De Zwarte' en zijn wil was wet. Hij had lak aan de hiërarchie en 'schopte' vaak tegen de gevestigde orde.

Hij had donkere priemende ogen, zwarte wenkbrauwen, zwart haar en zijn kleding als hoofd Gestichtswacht(GeWa) en ME. Eigenlijk was alles fors, donker en zwart aan hem. Hij was grofgebekt, onberekenbaar en iedereen had ontzag voor hem. Je liep met hem weg of je had een hekel aan 'De Zwarte'...

De jongere broekjes bij de GeWa moesten het vaak ontgelden. Hij kende geen namen, noemde ze allemaal 'Sjon' en kon zich tegenover hen bijzonder 'honds' gedragen. Zijn motto was: je moet je

niet zomaar overal bij neerleggen, maar tegengas geven, weerbaar maken, daar word je een kerel van.

Het gebeurde nogal eens dat een van de GeWa's tijdens een dienst 'boven de sterkte' was en eigenlijk niks te doen had. Hij was dan 'ter beschikking', dus beschikbaar voor calamiteiten of hij moest de post overnemen van een collega die onverwacht ziek werd.

De Zwarte had er een hekel aan als iemand zich buiten de koffiepauzes ophield in de personeelswacht. Wie dat wel deed, joeg hij de wacht uit. 'Pak een fiets en ga maar surveilleren. Kloten poetsen doe je maar thuis,' was zijn reactie en of het nu weer of geen weer was, je moest je rondjes fietsen in het gevangenisdorp. Maar niet iedereen liet zich zo maar afblaffen.

Op een ochtend zat een GeWa rustig een krantje te lezen in de wacht, toen de majoor binnenkwam. 'Wat ben je aan het doen Sjon?', was zijn vraag. 'Sjon', een rasechte Groninger keek even over zijn krant en zei: 'Kloot'n poets'n, majoor' en las onverstoorbaar verder. Dat antwoord had Zwarte Mulder niet verwacht, maar hij kon het kennelijk wel waarderen, want hij draaide zich om en liep weg zonder wat te zeggen.....

Het maakte Mulder niet uit wie hij tegenover zich had. Hij was bot tegen iedereen, als hij vond dat hij gelijk had.....

Op een dag kwam er een Tweede Kamerdelegatie naar Veenhuizen voor een werkbezoek. De afgevaardigden kwamen ook bij de GeWa kazerne op bezoek. De dag ervoor werd door de dienstdoende GeWa's gepoetst en geboend totdat alles blonk als een spiegel. Het was bar slecht weer op de dag van het bezoek.

Daar kwam de Tweede Kamerdelegatie binnen. Zonder op of om te kijken banjerden de geachte afgevaardigden met hun vuile schoenen naar binnen en in een mum van tijd was de hele vloer vies en nat. 'Zwarte Mulder' zag het en haalde woest uit naar de Kamerleden: 'Ho! Geen stap verder! Terug jullie en voeten vegen!'

Beduusd haastte de Kamerdelegatie zich naar de voordeur en veegde morrend de voeten. 'De Zwarte' was voor de duvel niet bang, gaf zelf vaak het goede voorbeeld en hield niet van 'watjes' bij de GeWa. Ze moesten karakter tonen en hun mannetje staan als dat nodig was. Op een afdeling van het gesticht (Esserheem) sloeg een gedetineerde Michel R., een boom van een kerel op zeker moment alles kort en klein. Dat kon je van hem verwachten, want dat deed hij vaker, als hij zijn zin niet kreeg. De situatie liep weer eens gierend uit de hand, S. was zelfs door een drietal bewakers niet te temmen. Daarom werden 'Zwarte Mulder' en alle beschikbare GeWa's ter assistentie opgeroepen. Ter plaatse aangekomen zei Mulder tegen zijn assistenten dat ze maar even buiten moesten blijven wachten. Vervolgens liep hij alleen de afdeling op.

S. maaide nog steeds wild om zich heen en smeed alles weg wat hij te pakken kreeg. De bewakers stonden op afstand als verstijfd te kijken. Niemand durfde hem aan te pakken. 'Zwarte Mulder' kwam in uniform binnen en liep resoluut op de luid schreeuwende druktemaker af. Hij had in een ogenblik het rechteroor van S. stevig beet en draaide daar een kwartslag aan. Dat was voldoende. De man kermde het uit van de pijn, maar Mulder hield hem stevig in de greep en dwong hem naar de gereedstaande bus, die hem overbracht naar het cellencomplex de Rode Pannen.

Daar raasde en tierde hij nog even na over zijn (volgens hem onterechte) brute mishandeling, maar niemand had begrip voor zijn klaagzang. En de 'Zwarte'? Die werd daar niet heet of koud van....

5. Drugsbaron op Familiebezoek

C. de G. was GeWa rond de 80er jaren en heeft nog veel herinneringen aan die tijd. Hij had een keer de twijfelachtige eer een drugsbaron te mogen begeleiden naar Appelscha. Dit is zijn verhaal:

'Op een zekere woensdagmiddag meldde ik mij bij de dienstdoend brigadier op de kaderkamer van de kazerne. 'Nog wat te doen vanmiddag, Brigges?' De brigadier zat achter zijn bureau te werken aan de dienstlijsten. 'Jazeker, je gaat vanmiddag met een zekere T. van Norgerhaven op familiebezoek in Appelscha', antwoordde hij. De achternaam T klonk mij meer Zuid Amerikaans dan Fries. 'Het is een Colombiaanse drugsdealer', vervolgde de brigadier. 'Hij heeft zijn familie over laten komen uit Colombia en die zit nu in een bungalow in de bossen bij Appelscha. Hier zijn z'n papieren.'

De brigadier schoof een papier naar me toe met daarop voor mij relevante informatie over de gedetineerde. Mijn oog viel direct op het woord 'opiumwet' en het aantal jaren dat de man nog moest zitten. 'Zo', zei ik, 'die moet nog minstens zes jaar.' De brigadier keek me aan met zijn bekende norse blik en zei: 'Ja, en hij mag elke woensdagmiddag met toestemming van de directie naar zijn familie onder begeleiding van een GeWa en chauffeur van de Bijzonderheden Dienst. Geen stok in de broek en het wapen blijft in de kluis.' De mond viel me open.

De spelregels van het departement waren glashelder. Een gedetineerde die langer dan een half jaar in een gesloten inrichting moest zitten, mocht alleen op transport onder begeleiding van minimaal twee GeWa's en met een stok in de broek of handboeien om de polsen. Ik wilde nog wat zeggen, maar het gezicht van de brigadier stond inmiddels op onweer en ik besloot mijn mond maar te houden. De 'Brigges', die ook mijn groepscommandant was, kwam altijd wat stuurs over en

sommige collega's waren zelfs een beetje beducht voor hem. Maar als je hem wat beter kende, wist je dat het gewoon een aardige man was die altijd achter zijn personeel stond. Behalve als je hem beduvelde, dan was het slecht kersen eten met de ex commando.

Toen kwam Auke, de chauffeur van de Bijzonderheden Dienst, de kaderkamer binnen. 'Wie heeft er hier zin in een ritje Appelscha', grapte hij en gaf me een klap op de schouder. Ik kende Auke al langer, we hadden vaak samen transporten naar het Wilhelmina Ziekenhuis in Assen gedaan. Aardige kerel. 'Hoepelen jullie nu maar op', zei de brigadier. Hij was ons duidelijk een beetje zat. We stapten in de transport bus en tien minuten later meldde we ons bij de portier van Norgerhaven. 'We komen meneer T. ophalen voor familiebezoek.' Even later stapte T., die al in de gang van het voorgebouw zat te wachten, de portiersloge binnen.

Hoe ziet een meedogenloze Colombiaanse drugsdealer eruit? In het geval van meneer T. een veertiger, kort van stuk, modieus gekleed, keurig getrimde baard, pretoogjes en een sympathieke glimlach. Hij gaf Auke en mij een hand en stelde zich voor als Hernando. 'Shall we go?' stelde ik voor. 'Yes, please', was het antwoord en even later zat ik met Hernando achterin de transport bus. Auke had het reisje goed voorbereid en na een dik half uur draaide hij ineens een oprijlaan in die liep naar een grote, diep in de bossen verscholen bungalow.

Auke reed het laatste stukje langzaam en ineens overviel mij een unheimisch gevoel. Wat, als er in die bungalow helemaal geen familie zat, maar een paar Colombiaanse huurmoordenaars die Auke en mij af zouden schieten om zo Hernando zijn vrijheid terug te geven? Hernando was in de internationale drugswereld geen kleine jongen, zoveel was wel duidelijk. Dus het zou zomaar kunnen. De bus stopte en de voordeur van de bungalow zwaaide gelijktijdig open. Vier vrouwen kwamen naar buiten en liepen snel op de bus af. Hernando stapte uit en werd door de vrouwen overladen met zoenen en knuffels. 'My mother, wife and daughters', lachte Hernando naar mij en Auke. 'Let's go inside.'

De woonkamer was groot en modern ingericht. In het midden stond een grote, lange tafel met daarop allerlei salades, gerechten die ik niet kende, flessen wijn en champagnekoelers met flessen champagne. Dit was de meest overvloedige tafel die ik ooit had gezien. Hernando richtte het woord tot Auke en mij: 'You are my guests, please sit down and take whatever you want.' Ik nam plaats op een stoel en prompt ging een van zijn bloedmooie dochters naast mij zitten. Ze sprak een beetje Engels en gebaarde dat ik iets moest nemen wat in een potje zat en er niet echt lekker uitzag. 'Caviar', zei ze. Kaviaar dus. Ik nam een klein lepeltje en moest mijn best doen om niet een vies gezicht te trekken. Het smaakte bitter. 'Delicious', loog ik. 'Have some more,' was het antwoord. Vriendelijk wimpelde ik het af en zei dat ik thuis al had gegeten en niet echt trek had. Gelukkig drong ze niet verder aan.

Na zo'n drie kwartier verliet mevrouw T., de vrouw van Hernando, haast ongemerkt de kamer. Nog geen minuut later liep ook Hernando de kamer uit. Weer kreeg ik een unheimisch gevoel, maar nu

niet omdat er misschien huurmoordenaars in de buurt waren. Hij was de kamer uit en ik had hem niet meer in het zicht; in feite was ik de controle over de situatie kwijt. Ik kwam tot de conclusie dat er twee opties waren. Of Hernando was bezig stiekem ertussenuit te knijpen, of hij was bezig met iets waarvan de meeste mensen zeggen dat het tot de huwelijks plichten behoort.

Ik besloot te gokken op het laatste en gunde ze een stief kwartiertje. En inderdaad, na een minuut of vijftien stapte Hernando weer de kamer binnen, gaf me een knipoog en zei zonder geluid te maken: 'Thank you!' Na nog een uurtje praten, eten en drinken was het gedaan met de pret en moesten we terug naar Veenhuizen.

Hernando nam innig afscheid van zijn familie en daarna begonnen we aan de terugreis. Toch voelden we weer de spanning, maar waar we bang voor waren gebeurde niet; er was onderweg niets te merken van Colombiaanse gangsters, die ons klem wilden rijden en we konden Hernando veilig afleveren bij de portier van Norgerhaven. Hij bedankte Auke en mij uitgebreid en zei dat hij ons nooit zou vergeten. Wij hem ook niet. Zoals het hoorde meldde ik mij af bij de brigadier die nog steeds worstelde om de dienstlijsten kloppend te krijgen. 'Hoe ging het?' vroeg hij. Goed, zei ik, maar deze vogel is binnenkort gevlogen, let maar op.' Hij keek me iets vriendelijker aan dan eerder die middag. 'Ik weet wat je bedoelt, maar soms is het beter om te zwijgen, onthoud dat goed.' Wijze woorden van een wijs man.

Een paar maanden later moest Hernando op een nacht met spoed naar het ziekenhuis. Hij had hartklachten en de medische dienst vertrouwde het niet. Hernando werd onderzocht, maar de artsen konden niets ernstigs vinden. Hij mocht weer terug naar de bajes. De dienstdoend directeur achtte het niet noodzakelijk dat er die nacht bewaking in het ziekenhuis aanwezig moest zijn....

De volgende ochtend vroeg kwamen twee GeWa's om hem weer op te halen, maar Hernando bleek een uur eerder al te zijn opgehaald door een paar mannen. De vogel was dus gevlogen. Ik heb nooit gehoord dat Hernando weer is opgepakt, tenminste niet in Nederland. Na dik dertig jaar vraag ik me nog steeds af, waren de verantwoordelijke ambtenaren die Hernando zoveel vrijheden gaven tijdens zijn detentie nu zo naïef of speelde er iets anders? Ik vrees dat die vraag altijd onbeantwoord zal blijven.

6. Gerrit de Stotteraar

Veenhuizen zaten na de Tweede Wereldoorlog steeds meer zware criminelen en het aantal bedelaars, alcoholisten en zwervers nam af. Een van de beruchtste in de jaren '40 tot '70 was Gerrit Blom, alias Gerrit de Stotteraar een rasechte Amsterdammer, geboren in 1920. Hij begon zijn loopbaan als beroepsinbreker toen hij ongeveer 20 jaar oud was. Een moeilijke jeugd en slechte opvoeding waren er de oorzaak van dat hij met verkeerde vrienden omging en het dievenpad opging.

In Veenhuizen zaten na de Tweede Wereldoorlog steeds meer zware criminelen en het aantal bedelaars, alcoholisten en zwervers nam af. Een van de beruchtste in de jaren '40 tot '70 was Gerrit Blom, alias Gerrit de Stotteraar een rasechte Amsterdammer, geboren in 1920. Hij begon zijn loopbaan als beroepsinbreker toen hij ongeveer 20 jaar oud was. Een moeilijke jeugd en slechte opvoeding waren er de oorzaak van dat hij met verkeerde vrienden omging en het dievenpad opging.

In 1940 brak hij in bij de hoofdinspecteur van Politie. Hij was een inbreker van het zuiverste ras met zestig inbraken in een van zijn topjaren. In totaal werd hij veroordeeld tot 25 jaar detentie, maar hij ontsnapte steeds weer uit de gevangenis of uit het huis van bewaring. Hij zat nog niet de helft van zijn straftijd uit in de gevangenis. Zijn inbraken richtte hij niet alleen op rijke mensen, maar ook op arme gezinnen. Dat werd hem niet in dank afgenomen. Het ging meestal wel redelijk geweldloos. Hij was geen echte harde gewetenloze crimineel, maar het was, alsof hij het als een sport beschouwde. Hij had natuurlijk ook geld nodig voor zijn vrouw en kind en kon door zijn spraakgebrek en zijn reputatie als inbreker nergens een goede baan vinden. Hij was een echte

geveltourist, erg lenig en hij klom met gemak overal tegenop. Geen enkele muur was hem te hoog en geen slot was tegen zijn handen bestand.

Hij zat voor bepaalde delicten ook in Veenhuizen vast. De leiding daar wist, dat hij vluchtgevaarlijk was. J kon hem eigenlijk geen moment alleen laten, want hij wist telkens weer te ontsnappen. Hij was onvoorstelbaar goed in het kraken van sloten, of het nu een brandkast betrof of gewoon een keukendeur. Hij had ze in een mum van tijd open. De bewakers konden nog wel wat van hem leren en dat gebeurde ook.

Zo gaf hij een paar bewakers nog een aantal tips, zodat ze een vluchtpoging sneller zouden kunnen signaleren. Nu waren de celdeuren van Veenhuizen geen kinderspeelgoed. Die waren van dik staal met zware sloten en zeker niet eenvoudig te openen. Een van de bewakers kreeg les van hem, hoe je bepaalde sloten kon openen. Zijn vaste bewakers wilden ook wel eens meemaken, hoe hij een speciaal beveiligde deur zonder sleutel zou openen. Ze stelden hem op de proef. Daarvoor had hij natuurlijk apparatuur nodig, maar het enige dat hij meekreeg toen zijn deur op slot ging, was een touwtje van ca. 40 cm.

Daar kon hij toch geen stalen deur mee intrappen en wat zou hij nou eigenlijk wel kunnen met een touwtje. Het was zelfs te kort om suïcide mee te plegen. Daar hoefden ze overigens niet bang voor te zijn, want Gerrit was niet suïcidaal. De deur ging in het slot en Gerrit werd alleen gelaten met zijn touwtje. De bewakers gingen rustig een uurtje koffiedrinken en hadden totaal geen oog voor Gerrit, want ze dachten, 'Laat hem maar aanmodderen, die komt er toch niet uit.'

Toen ze na een uur bij zijn cel kwamen, stond de deur open. Gerrit was nergens te zien. Verbaasd vroegen de bewakers zich af, hoe dit mogelijk was en sloegen onmiddellijk alarm. Maar ze hadden het nakijken. De zoektocht leverde niets op, geen spoor van Gerrit. Die was al lang weer op weg naar Amsterdam voor zijn volgende inbraak.

Het is hem tientallen keren gelukt om te ontsnappen. De laatste keer was in 1962. Hij wordt in 1986 nog een keer voorwaardelijk veroordeeld en de tijd daarna hoort men eigenlijk weinig meer van hem. Of hij inmiddels zijn grote slag geslagen had? Dat vertelt het verhaal niet.

7. Vlucht met de Citroen

Het was in het jaar 1952. Het vervoer van gevangenen van en naar Veenhuizen was onder Justitie perfect geregeld. In het Oude Tweede Gesticht was de garage van de Justitie Autobus Diensten (JAD) dagelijks in bedrijf voor het vervoer van gevangenen en bewakers. Daar werden de auto's en boevenbussen onderhouden en ingedeeld voor de dagelijkse ritten.

Er werd bijvoorbeeld veel gereden om de gevangenen van en naar het ziekenhuis te rijden. Sommige gevangenen werden overgeplaatst naar andere inrichtingen, met name als ze niet te handhaven waren in Veenhuizen. Anderen moesten regelmatig naar de rechtbank of naar familie in het land als dit toegestaan werd. Dat vervoer vond altijd plaats onder begeleiding van een of meer bewakers, de Gestichtwachters (GeWa's). Soms was het noodzakelijk om gepantserde voertuigen in te zetten. Dit gebeurde als men verwachtte, dat de rit gevaar opleverde voor de gedetineerde, de chauffeur of omstanders waar ze mee in aanraking kwamen, zoals bij een mogelijke bevrijdingsactie van een gevangene.

Er waren strikte regels voor het vervoer van de gevangenen en daar werd streng de hand aan gehouden. In het kader van de zelfvoorziening van Veenhuizen werkten in de garage onder begeleiding ook gevangenen als automonteur.

s'Avonds werden de deuren van de garage gesloten en alleen in noodgevallen werd er een beroep gedaan op een van de auto's uit het wagenpark. s'Morgens om een uur of 8 werden alle auto's, die

besproken waren voor die dag voor de garagedeuren klaar gezet. Dat was een vast patroon, waar niet van afgeweken werd.

De garagedeur van de Justitie Autobus Diensten (JAD) stond wagenwijd open. Dat was vreemd, want dat gebeurde nooit zo vroeg en er stonden op dat moment ook nog geen auto's voor de deur. Er was verder geen spoor van bedrijvigheid te bemerken. Portier Douwes, op weg naar zijn werk, wist onmiddellijk dat dit niet in de haak was. Zijn bureau was op steenworp afstand van de garage, dus hij meldde zijn bevindingen direct telefonisch bij de gevangenisdirectie.

Er werd direct een onderzoek ingesteld en wat bleek: er was een Citroen personenauto verdwenen... Dat moest dus s'nachts gebeurd zijn. Maar hoe was dat mogelijk? Er zaten zware sloten op de deuren. En door wie was er ingebroken? Een lange zoekactie volgde, maar er was geen spoor van de auto te bekennen. Dat kon maar een ding betekenen: iemand had s'nachts kans gezien om uit zijn cel te breken, de garagedeur te openen en er met de Citroen vandoor te gaan.

In de gevangenis was de bewaking in rep en roer, want tot dan toe werd er niemand vermist. Men had geen signaal gekregen dat er iemand was ontsnapt, maar bij nadere inspectie werd de langgestrafte en gevaarlijke crimineel van M. vermist. Hij was in geen velden of wegen te zien, maar werd direct in verband gebracht met de verdwenen Citroen. Hij was monteur in de garage en uitstekend op de hoogte van alles wat zich binnen de garage afspeelde. Hij had de sleutel van de garage meermaals in handen gehad.....

Niet alleen het justitieel apparaat van Veenhuizen werd ingeschakeld, maar het hele politieapparaat van Nederland werd gealarmeerd en ging op zoek naar de vermiste Citroen en van M, maar zonder succes.

Van M. was al een paar dagen onvindbaar toen een oplettende chauffeur van Justitie de Haag via de Afsluitdijk naar Veenhuizen reed. Bij toeval zag hij een Citroen onder aan de dijk staan met grote letters MJ (ministerie van Justitie) op de achterkant. Dat bleek de vermiste auto te zijn uit Veenhuizen. Toen werd duidelijk hoe van M. zijn vlucht had beraamd en tot daar had uitgevoerd. Hij moest dus wel hulp gehad hebben van buitenaf, want men kon zich niet voorstellen dat van M. de tocht van 30 km. over de Afsluitdijk te voet had afgelegd.

Achteraf was het gemakkelijk om te reconstrueren hoe de deserteur te werk was gegaan, maar daar schoot men niet veel mee op. 'Houd de dief' was een gepasseerd station... maar gelukkig voor Veenhuizen hadden ze de auto nog.

8. Hoogmoed voor de val (1)

Jaloezie, afgunst, broodnijd en hoogmoed, waren aan de orde van de dag in Veenhuizen. Sommige ambtenaren lieten dit duidelijk merken. Anderen dachten dat ze boven zichzelf uit konden stijgen. Ze liepen constant over zichzelf op te scheppen en op anderen af te geven.

Een goed voorbeeld hiervan was de heer Breuker. Hij had wel een hele hoge dunk van zichzelf en schepte altijd op over zijn DAF. Op een keer werd hij aangehouden door een politieagent, die hem geen bekeuring gaf, maar een compliment. Hij zou hem geprezen hebben over zijn rijgedrag. Zo keurig als Breuker reed, had de agent zelden gezien. Niemand geloofde die onzin natuurlijk, Breuker zette zichzelf eerder te kak. Hij reed meestal op zijn bakfiets, maar hij had ook een nieuwe fiets gekregen. Dat liet hij iedereen weten, want daarop kon hij, naar zijn zeggen, heel hard fietsen. Men zei wel eens gekscherend, dat hij altijd voor de bui uit was. Hij fietste zo hard, dat de voorband droog bleef, terwijl de achterband nat was.

Als je goed kon opscheppen over jezelf, nooit je nek uitstak en nooit wat deed in Veenhuizen, kon je ook nooit wat verkeerd doen. Ambtenaren die nooit iets verkeerd deden, kregen promotie. Dat gold vooral voor diegenen die zichzelf goed konden verkopen, zoals de heer Breuker.

Ook de heer Crabbee kon er wat van. Hij was hoofd van de Zakkenstopperij, een aardige man die ik goed gekend heb, evenals zijn dochter Grietje. Hij mocht graag opscheppen over zijn vakanties. Hij ging geregeld naar Frankrijk of Duitsland. Kortom, de familie Crabbee had het goed en wilde dat

ook laten zien. Maar niet iedereen geloofde direct wat Crabbee zei. Zij hadden wel een auto en als zijn vrouw een dag aan het werk was in haar 'werkhuis', was hij met de auto naar het werk. Dan zag zijn vrouw dat niet, want van haar mocht hij dat niet. Ze waren zuinig en met de auto naar het werk, terwijl dat nog geen kilometer rijden was, vond ze niet nodig. Maar Crabbee dacht daar anders over. Die wilde zijn auto graag laten zien aan anderen. 'Kijk, dat kunnen we ons permitteren', zei hij dan bij zichzelf. Hij liet de geur van zijn bezit graag aan iedereen ruiken.

Crabbee kwam eind augustus terug van zijn 'vakantie in Frankrijk' en vertelde tegen een paar collega's dat hij en zijn vrouw het geweldig goed naar de zin hadden gehad daar in de Provence. Een collega vermoedde dat Crabbee in Nederland was gebleven en had de kilometerstanden opgeschreven van zijn auto. Toen bleek, dat hij tijdens zijn 'vakantie in Frankrijk' maar 39 kilometer had gereden. Dat werd natuurlijk niet uitgesproken, maar kwam wel ter sprake bij de borrel.

Het moet overigens gezegd: het was verder een aardige man, die ook voor het verenigingsleven veel heeft betekend. Maar vakantie in het buitenland was in ieder geval voor de auto van Crabbee niet weggelegd...

9. Hoogmoed voor de val (2)

Niet alleen mannen konden opscheppen over hun rang, hun stand en hun bezittingen; vrouwen konden er ook wat van. Dat sommigen moeite hadden met vreemde woorden zal niemand verbazen. De zaalopzieners en GeWa's waren in het algemeen niet hoog opgeleid en zonder iemand te kort te doen: de vrouwen van ambtenaren ook niet altijd. Die kwamen nogal eens bij elkaar op de thee. Dat gebeurde veel in Veenhuizen, want eigenlijk hadden de vrouwen niet veel te doen. Hun kinderen werden voor schooltijd door een paardentram opgehaald en ook thuisgebracht (later met de schoolbus). De tuin werd door een tuinman verzorgd, dus hadden de vrouwen tijd voor een kopje koffie of thee. Zo'n theekransje was er op Norgerhaven. Twee vrouwen hadden een discussie en smoesden over het werk van hun mannen.

Een van de vrouwen schepte erover op dat haar man promotie gemaakt had. Hij was zaalopziener eerste klas geworden, had een extra streep gekregen en ze zouden binnenkort verhuizen. Ze kregen een mooier en groter huis met een spreuk erop. De ander vond de manier waarop ze het vertelde irritant en antwoordde: 'Mooi voor jullie, maar mijn man is impotent geworden,' waarop de eerstgenoemde de vraag stelde: 'Is dat hoger of lager dan referendaris?'

Sommige ambtenaren wilden op een bepaalde manier aangesproken worden, als iemand om een gunst vroeg. Het hoofd van de garage was zo iemand die gevoelig was voor status en ook als zodanig aangesproken wilde worden. Als je het aan 'meneer Tiemens' vroeg in plaats van hem bij zijn voornaam of achternaam te noemen, had je twee keer zoveel kans dat je een auto mee kreeg dan wanneer je 'meneer' achterwege liet. Normaal had hij nooit een auto beschikbaar, maar bij 'Meneer Tiemens' kreeg je altijd een auto mee.

In Veenhuizen was je wat, als je een bijzondere baan had, of strepen op je mouw. Maar de keerzijde was: ging je met pensioen, dan was je niets meer. Je moest Veenhuizen verlaten en in je nieuwe omgeving kende niemand je meer. Dat was voor sommige ambtenaren maar moeilijk te verteren. De opscheppers veranderden dan vaak noodgedwongen in 'gewone' mensen en dat was wel een hele val voor een zeer geachte ambtenaar...

10. Ontsnapping uit de Slaapzaal

De gevangenen Esserheem en Norgerhaven werden regelmatig onderworpen aan een grondige opknabbeurt. Zo werden de zalen van de gevangenen op een bepaald moment aangepast aan de heersende normen. Dat bracht voor het personeel nogal wat onrust met zich mee. Tijdens de verbouwing moesten ze extra waakzaam zijn voor ontsnappingen. Oppassen dus, want gelegenheid maakt de dief!

Het einde van de verbouwing was in zicht. Het leek een dag als alle andere. Alle gevangenen waren die dag normaal van het werk terug gekomen en binnen de gevangenispoort. Na de maaltijd was het voor de bewaker tijd om de gevangenen voor de nacht in hun kooi op te sluiten. Zaalopziener Huininga deed op die bewuste avond dienst en moest 23 gevangenen insluiten. Bij telling kwam hij niet verder dan 20 mannen. Er bleven drie kooien leeg. Drie buitenlandse misdadigers waren voortvluchtig, maar hoe kon dat nou? Alle regels waren strikt in acht genomen en toch waren er drie spoorloos.

Onmiddellijk werd het hele opsporingsapparaat in werking gezet met wachtposten op de uitvalswegen vanuit Veenhuizen. Meerdere GeWa's waren betrokken bij de zoekactie. De drie hadden inmiddels een voorsprong van minstens een halve dag. In de hele omgeving van Veenhuizen was geen spoor te vinden van de drie. Zouden ze dan toch nog binnen het gebouw

zijn? De binnendienst kamde het hele gebouw uit, maar zonder resultaat. Binnen de muren van de gevangenis was ook niets te zien dat op een ontsnapping duidde. Het was frustrerend voor de bewaking, die stond voor een raadsel. Niemand had iets gezien of gemerkt. Het was een mysterie, waarin de volgende dag misschien duidelijkheid kon komen.

In de zaal met de slaapkooien was bovenin een luik met een hangslot. Daar kon normaal gesproken niemand bij komen. Maar de drie deserteurs waren slim geweest. Dagen van voorbereiding waren hieraan vooraf gegaan. Ze hadden een spectaculair plan opgezet. Het luik was hun kans...

Op de slaapzaal was op bepaalde gedeelten van de dag niemand aanwezig. In de inrichting zou niemand de drie mannen missen, als ze een kwartier per dag in de slaapzaal zouden oefenen. Dat gebeurde dagen achtereenvolgend in alle rust. Een tafel werd onder het luik gezet. Daar klommen ze alle drie op. Een van hen ging bokstaand. Het slot verwijderen was geen probleem. Het luik ging open en nummer twee en drie kwamen er door op de zolder. Daarna kon de bokstaander door de beide andere gevangenen naar boven gehesen worden. Een ander slot, dat ze met een kleine zaag meegenomen hadden uit de werkplaats werd aan het luik vastgemaakt, zodat het leek alsof dat nog intact was. Ongemerkt zaagden ze onder de pannen een gat in het dak. In de slaapzaal en ook buiten de gevangenis was dus al dagen niets verdachts te zien...

Het was een uur of zeven s'avonds en pikdonker. Dit was het moment om te vluchten. De drie deserteurs hadden tot nu toe geen slapende honden wakker gemaakt. Hun voorbereiding was perfect geweest en hun vlucht was helemaal volgens hun tijdsplan verlopen. De drie slopen onopgemerkt naar de slaapzaal, klommen op de tafel en waren in een mum van tijd op de zolder. Ze legden voorzichtig een paar pannen opzij en klommen door het gat naar buiten. Daarna legden ze de pannen weer terug zonder lawaai te maken. Ze klommen langs de regenpijp naar beneden. Nu moesten ze alleen nog ongezien over het hekwerk zien te komen.

Met een bevriende relatie hadden ze een afspraak gemaakt, dat er op dat tijdstip een auto voor ze klaar zou staan even buiten de poort aan de Meidoornlaan. Daar stond inderdaad onopvallend met gedoofde lichten een auto aan de kant van de weg. Het lukte alle drie om zonder al te veel kleerscheuren en verwondingen het hek van prikkeldraad over te komen. Ongezien liepen ze in het donker naar de auto. De chauffeur deed op dat moment de deuren wijd open, de drie sprongen erin en er kraaide geen haan meer naar de deserteurs. Ze waren weg van Veenhuizen. Waarheen? Het waren buitenlanders, dus...

Het heeft even geduurd voor de bewaking wist, hoe ze dit geflikt hadden. Aan het dak was zo op het oog niets te zien, maar een oplettende bewaker zag de volgende dag, dat een paar pannen op het dak niet helemaal precies meer over elkaar lagen. Er was dus misschien al dagen tevoren een

gat in het dak gemaakt en niemand had daar iets van gemerkt. Maar hoe konden ze dan vanuit de slaapzaal ontsnappen?

Na een grondige inspectie zag men dat het slot in het luik vervangen was. Dat was eigenlijk een geniale zet, maar de bewakers hadden er weinig waardering voor. Die moesten de bewaking verder aanscherpen en zorgen dat voortaan alle gedetineerden elke dag in hun kooi opgesloten werden...

En... vond je het een leuk boek?

*Ik ben heel benieuwd wat je van dit boek vond. Laat het me weten op **Facebook**, altijd leuk om te horen!*

*Mocht je zin hebben in meer verhalen, dan kun je het boek met ruim 90 **Bajesverhalen** via de website kopen, als e-Boek voor maar €9 of als papieren boek voor €18 inclusief verzending (gebruik kortingscode baj34).*

Ik wens je veel leesplezier!

